

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ.
ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ВИПУСК XX

Рівне 2014

ББК
83 Л 43
8

Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету: Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство. – Вип. XX / Ред. кол. О. Кирильчук та ін. – Рівне : РДГУ, 2014. – 153 с.

У збірнику вміщені статті, присвячені двохсотлітньому ювілею Тараса Шевченка. Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, студентами, вчителями-словесниками.

Рекомендовано до друку Вченою радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 6 від 28.02.2014 р.)

Редакційна колегія:

доктор філологічних наук, доцент **ЗАХАРЧУК І. В.** (Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор філологічних наук, доцент **ТОМЧУК Л. В.** (Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор філологічних наук, професор **ПОЛЩУК Я. О.** (Київський університет ім. Б.Грінченка)

доктор філологічних наук, професор **ГНАТЮК М. І.** (Львівський національний університет ім. І.Франка)

доктор філологічних наук, професор **ГУЛЯК А. Б.** (Київський національний університет ім. Т.Шевченка)

доктор філологічних наук, професор **ІВАНИШИН П. В.** (Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І.Франка)

Наукові редактори:

кандидат філологічних наук **КРУПКА М. А.**

кандидат філологічних наук **КИРИЛЬЧУК О. М.**

УДК 821.161.2 – 1.09

**«СОН» («У ВСЯКОГО СВОЯ ДОЛЯ») ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
У ПРОЕКЦІЇ ПОСТКОЛОЇАЛЬНОГО ПРОЧИТАННЯ**

Стаття присвячена з'ясуванню особливостей моделювання антиімперського нарративу в ліриці Тараса Шевченка. Зокрема акцентується увага на контрдискурсивних практиках осмислення національного та імперського досвідів у творчості поета.

***Ключові слова:** постколоніалізм, метропольний дискурс, колоніальний нарратив, контр-дискурс.*

The article is devoted to the modeling features of anti-imperial narrative in the lyrics of Taras Shevchenko. In particular, attention is focused on counter discourse practices of understanding the national and imperial experience in his poetry.

***Key words:** postcolonialism, metropolitan discourse, colonial narrative, counter-discourse.*

Український культурний простір у першій половині ХІХ століття опинився під потужним імперським тиском, що прирікав вітчизняне мистецтво на маргіналізацію. Відтак українське художнє слово в метропольному дискурсі сприймалося як спроба експериментування у площині «внутрішнього» екзотизму, але цей факт тільки потверджував неповноцінність будь-яких національних літературних практик в очах колоніального «центру». Втім вже в другій половині ХІХ ст. українська мова та література загалом інтерпретуються в сепаратистських тонах, що призводить до їх офіційної імперської делегітимації. Водночас в українській ситуації саме розбудовування нової культури постає осереддям формування національної ідентичності, оскільки саме література продукує моделі саморепрезентації. Так, Михайло Грушевський вважає, що заслуга в усталенні етноніму Україна належить саме вітчизняному літературному відродженню ХІХ ст. [2, 2].

Однак антагонізм метропольного тиску інспірував появу потужної антиколоніальної стратегії спротиву, репрезентовану засобами культури. Творчість Тараса Шевченка демонструє виразний приклад контрдискурсивної тенденції в українській літературі ХІХ віку. Для текстів Кобзаря важливим постає не лише деконструювання імперського нарративу, а й вибудовування амбівалентної моделі буття власного етносу.

Поетична творчість Тараса Шевченка 1840-х років демонструє виразне антиколоніальне спрямування. Власне у творчості поета критика Російської імперії складається із цілого комплексу проблем. У першу чергу акцентується увага на питанні політичної несвободи та тотальному знищенні державницьких інституцій України. Однак цей фактор тісно пов'язаний із соціально-економічною експлуатацією України метрополією.

Поема «Сон» здобула особливу рецептивну популярність з усього творчого доробку Тараса Шевченка. Вже перші рецензенти відзначали національно-патріотичний пафос шевченківського тексту та його виразне

антиімперське спрямування. Іван Франко наголошує на авторській стратегії звинувачення «темного царства» у «Сні» в проекції колоніального поневолення колективного буття українства. Загалом рецептивна модель Франка пропонує амбівалентне інтерпретування поеми Тараса Шевченка як зразка «політичної поезії», хоча цей момент актуалізує певну недостатність «внутрішнього логічного зв'язку» тексту [8, 138].

Утім наступне інтерпретування твору виразно акцентує увагу на політичній складовій поеми. Степан Смаль-Стоцький на контекстуальному рівні узалежнює осмислення шевченківського тексту саме від суспільно-політичної площини, оскільки «Сон» гостро розкриває «державно-правне становище України супроти Росії» [7, 148]. У вітчизняному критичному дискурсі формується певне «канонічне» сприйняття «Сну» як яскравого зразка поетичної сатири з відвертим антиімперським пафосом. Сучасне літературознавство не лишає поза дослідницькою увагою «Сон» Шевченка. Найбільш знаковими студіями, що пропонують модерне концептуальне осмислення поеми, є тексти Оксани Забужко [5], Івана Дзюби [3], Юрія Барабаша [1] та ін.

У цьому контексті саме поема «Сон» демонструє яскраву антиімперську стратегію. Однак профанування метропольного дискурсу лежить на поверхні тексту, оскільки автор у відвертій сатирично-викривальній манері засуджує колоніальну політику Росії. Частиною такої тенденції постає авторське іронічне обігрування традиційної моделі сну як форми нарації у поетичних текстах російської літератури першої половини XIX віку. У поетичних творах Васілія Жуковського та Алексея Хом'якова сновидіння репрезентує поетичне піднесення митця до метафізичних сил, окреслює своєрідне божественне благословення лірика, а позаяк така лірика набуває пафосно-іделічного звучання:

Я видѣль сонъ, что будто я пѣвецъ
И что пѣвецъ – пречудное явленье,
И что въ пѣвцѣ на все Свое творенье
Всевышній положилъ вѣнецъ [9, 17].

Тарас Шевченко, свідомо обираючи усталений в російській поезії прийом сну, наповнює його виразною іронічно-гротескною семантикою, тим самим профануючи ідеалістичну тональність як питому ознаку імперського літературного дискурсу. Оксана Забужко з цього приводу наголошує, що трагікомічна складова поеми постає формою деструкції імперського літературного простору, у котрій свідомо занижений авторський ліричний наратив увиразнює перверсивність метропольного обличчя, а «блазенський /.../ ковпак п'янички на ліричному героєві — не що інше, як символічна перепустка в це своєрідне «потойбіччя розуму» /.../, перепустка в той «засвіт» /.../» [5, 67].

Знаковим у тексті Шевченка постає просторова модель, котра має не дуалістичну складову, що є природним у моделі протиставлення імперії і колонії, а власне перетворюється на своєрідну тріаду: Україна – Сибір – Росія

(Петербург). У цьому контексті важливим є саме розташування географічних площин у наративній моделі тексту, оскільки увиразнюється символічний вектор руху ліричного героя з «периферії» до «центру». Такий вектор яскраво підкреслює метафоричну та світоглядну віддаленість українського простору від «серця» метрополії, а заодно підважується геокультурна топографічна імперська єдність та цілісність. Показовим у цьому контексті є своєрідне окреслення просторової проекції в дусі дантівського зображення метафізичного макросвіту: Пекло – Чистилище – Рай. Така модель віддзеркалюється в символізованій топографії поеми Тараса Шевченка, набуваючи яскравого іронічно-гротескного маркування. Зрештою на паралелях тексту Шевченка та Данте акцентують увагу вже перші рецензенти. Так, Альфред Єнзен констатує виразну схожість мотиву подорожі у текстах італійського та українського авторів, однак цей момент є швидше загальною зовнішньою ознакою, оскільки внутрішньо «Сон» глибше інтертекстуально пов'язаний з «Дзядами» Адама Міцкевича саме у частині своєрідного антиколоніального та демонічного сприйняття імперської столиці [4, 82].

Особливого семантичного наповнення у поемі Тараса Шевченка набуває опозиція «рай-пекло», котра чітко оприявлює концептуальне протиставлення антиколоніального та колоніального вимірів. Однак автор не намагається чітко закріпити за «периферією» або «метрополією» інфернальне маркування простору, вдаючись до певного дуалістичного наповнення їх алегоричним вмістом. А відтак простір України у цій стратегії, у першу чергу, постає втіленням ідеальної метафізичної топографії як еталонного зразка райського краєвиду, співвідносного зі сакральним значенням Едемського саду:

Сади рясні похилились,
Тополі по волі
Стоять собі, мов сторожа,
Розмовляють з полем.
І все-то те, вся країна
Повита красою,
Зеленіє вмивається
Дрібною росою,
Споконвіку вмивається,
Сонце зустрічає... [10, 268].

Втім в такій ідеалізованій картині світу відчувається виразне обезлюднення, вилучення людини із пасторально-метафізичного простору, оскільки вона його профанує власною присутністю, десакралізуючи саме поняття «раю на землі». Антропологічний вимір української топографії просякнутий колоніальним поневоленням особистості, що провокує соціальне визискування («Латану свитину з каліки знімають, / З шкурою знімають, бо нічим обуть / Княжат недорослих» [10, 269]) та моральне виродження («То покритка, попідтинню / З байстрам шкандибає, Батько й мати одцурались, / Й чужі не приймають!» [10, 269]). Імперська присутність стирає будь-які ознаки «раю» з української ментальної карти, натомість декоруючи її виразними інфернальними маркерами. Профанованість імперією національного простору,

перетворення його на дантівське пекло, якого і Бог не хоче «бачить із-за хмари», провокує ліричного героя до пошуку нового раю на краю світу. Однак в авторській самосвідомості саме Україна хоча і проектується як сплюндрована країна мрій, але і надалі лишається символічним центром світу, позбавляючи цього статусу імперську столицю. Своєрідна маргіналізація метропольної просторової матриці потверджує українську антиколоніальну стратегію форматування національної моделі світобудови. Водночас така децентралізація увиразнює існування України як альтернативного Петербурга – що фокусує не адміністративно-репресивну силу, а духовну.

Непересічним у тексті виступає топографічний образ Сибіру, що у «Сні» відіграє роль символічного містка між периферією та метрополією, алегоричним чистилищем між «колоніальним» пеклом та «імперським» раєм. Автор у тексті верифікує географію імперії, позбавляючи прямого територіального зв'язку Україну з Петербургом, з тим перетворюючи сибірські простори на край метафоричного упокорення колонізованого. «Столиця» приймає тільки «землячків» з імперською ідентичністю, а в Сибірі-чистилищі залишаються «живі люди в кайдани залиті», що не пройшли метропольного «очищення» від національного самоусвідомлення. Власне ментальна картографія Сибіру та України набуває схожих ознак, оскільки Шевченко наголошує на подібності обезлюдненого краєвиду, хоча і позбавленого відвертої ідеалізації та навіть підкресленої суворості пейзажу. Мешканці цього простору приречені до спокутування «гріха» проти імперії, однак саме в межах цієї просторової моделі може з'явитися «цар волі», що маніфестує тотальне звільнення духу від імперської аксіології та колоніальної залежності.

Проте найвиразнішого семантичного осмислення набуває топографія імперії, що навіть на пейзажному рівні демонструє яскравий урбаністично-мілітарний вимір: «/.../ города з стома церквами, / А в городах, мов журавлі, / Замоштрували москалі /.../» [10, 272]. Метропольне окультурення природи оприявлює неусталений в російській літературі цивілізаційний пафос «умиротворення» стихії, як це пропонує Александр Пушкін в «Мідному вершнику», навпаки, Шевченко наголошує на фальшивості та декоративності цього світу, оскільки облагородження каменем краєвиду лише поглиблює його відірваність від духовних прапервнів. Загалом у ліричного героя міська топографія викликає відчуття ненормальності людського буття, бо столичний простір складається лише з церков та палат, у ньому не лишається місця ні для «однісінської хати».

Семантика «раю» особливо увиразнюється у просторі імперської столиці, що в авторській концепції постає тим краєм світу, де і має знаходитися модерний Едем. Втім його сакральність визначається не духовно-метафізичною наповненістю, а прив'язаністю до матеріальної пишноти царських палат, що маркуються саме як той втрачений людиною рай на землі:

/.../ І зробився
Я знову незримий
Та й пропхався у палати.
Боже мій єдиний!!!

Так от де рай! уже нащо
Золотом облиті
Блюдолизи /.../ [10, 273].

Відтак така проекція «раю» потверджує лише спрофанованість цього метафізичного виміру в координатах метрополії, символічного перетворення його на пекло, у котрому людина приречена на тотальне страждання. Оксана Забужко наголошує, що саме Петербург Шевченко наділяє яскравою інфернальною семантикою, маркуючи його «земним відповідником Аду», «світовим низом» [5, 68].

Ненормальність цього світу окреслюється у площині етичного порогу суспільства. Імперська толерантність у ставленні до аморальної жіночої поведінки виразно дисонує із патріархальним остракізмом цього явища в «колоніальній Україні», де і «Батько й мати одцурались, / Й чужі не приймають! / Старці навіть цураються!!» [10, 269]. У десакралізованому просторі імперії відбувається корозія таких моральних законів, оскільки проституція перетворюється на узвичайний спосіб існування жінки та її родини в метропольній матриці цінностей:

Покрай улиць поспішали
Заспані дівчата,
Та не з дому, а додому!
Посилала мати
На цілу ніч працювати,
На хліб заробляти [10, 277].

Водночас колоніальний центр витворює особливу атмосферу духовного ідентиферизму особистості, котра проходить своєрідний шлях «очищення» від національної ідентичності. Імперський «рай» приймає лише денационалізованих «землячків», що «По-московській так і ріжуть, / Сміються та лають / Батьків своїх /.../» [10, 278]. Відтак колаборація постає формою оприсутнення підкореного у світі метрополії та остаточне вилучення його із українського колективного буття й перетворення України на «бездітну вдовицю».

Імперський центр пропонує й особливу темпоральну проекцію. Простір України демонструє зосередження на сучасному для автора часовому проміжку, метропольна столиця акумулює окрім теперішнього і виразне заглиблення у минуле, оскільки в ментальній карті Петербурга як серця імперії переплітаються колоніальні та антиколоніальні наративи історії. Соціальне пониження «українського раю», наповнення його інфернальною семантикою, своєрідне духовне спустошення імперією вилучають пам'ять про минуле «підкореного», присвоюючи окремі сторінки з нього. Відтак саме в межах столичної топографії оприсутнюються і національні українські історичні стратегії, що співіснують паралельно з імперським досвідом, а подекуди постають у нерозривній єдності з ним. Так, трагічна історія гетьмана Полуботка символічно репрезентується як невід'ємна частка постаті Петра Першого:

/.../ Царю! царю!
І Бог не розлучить
Нас з тобою. Кайданами

Скований зо мною
 Навік-віки. Тяжко мені
 Витать над Невою.
 України далекої,
 Може, вже немає.
 Полетів би, подивився,
 Так Бог не пускає [10, 276].

Однак імперський простір провокує не лише зміщеність темпоральної саморепрезентації, а й трансформацію проекції сприйняття світу. Топографія України та Сибіру сприймається ліричним героєм лише через оптику спостереження («Дивлюся, аж світає», «Подивлюся...») однак візуальне осягнення Петербурга інспірує перетворення побаченого на знання: «тепер же я знаю» [10, 275]. Усвідомлення здобутого знання звільняє протагоніста від імперського досвіду та відповідної аксіологічної системи, бо метропольна практика здобуття влади над «підкореним» через знання втрачає одновекторну спрямованість. Відтак «знання як влада» (Мішель Фуко) постає проекцією національного пізнання імперії та позбавлення залежності від неї. Гомогенність колоніального історичного нарративу підважується національним осмисленням його крізь призму питома українського досвіду:

Тепер же я знаю:
 Це той *перший*, що розпинав
 Нашу Україну,
 А *вторая* доконала
 Вдову сиротину [10, 275-276].

Особливого звучання в тексті набуває не лише присвоєння історичної пам'яті українського суспільства, а й безпосереднє використання різних матеріальних та людських ресурсів для утвердження міці та величі Російської імперії. Російська література XIX віку, глорифікуючу метропольну могутність, замовчує, на чому вона безпосередньо ґрунтується. Тарас Шевченко намагається доволі детально зосередити увагу на тому, що основою російської імперської сили є економічне та соціальне визискування українського простору:

Он глянь, у тім раї, що ти покидаєш,
 Латану свитину з каліки знімають,
 З шкурою знімають, бо нічим обуць
 Княжат недорослих; а он розпинають
 Вдову за подушне, а сина кують,
 Єдиного сина, єдину дитину,
 Єдину надію! в військо оддають! [10, 269].

У поемі відбувається своєрідне обігрування артикульованої Едвардом Саїдом проблеми «Менсфілд парку». Упродовж усього тексту наголошується автором на тому, що добробут імперії і особливо столиці забезпечено за рахунок українців. Проте у «Сні» це трактується не лише як політичне та економічне узалежнення «периферії» від «центру» у вимірі середини XIX століття, але набуває особливого значення у контексті історичних проекцій минулого. Особливого значення у цьому контексті надається заснуванню

Петербурга. Тарас Шевченко услід за «Історією Русів» сприймає російський центр як місто, що постало на крові українців:

Що ти зробив з козаками?
Болота засипав
Благородними костями;
Поставив столицю
На їх трупах катованих! [10, 276].

Відтак імперський простір в авторській стратегії десакралізується, а столична топографія втрачає цивілізаційну принадність, що безпосередньо резонує із пушкінською версією Петербурга у «Мідному вершнику». Російський поет свідомо глорифікує архітектурну велич метропольного центру, відзначаючи особливу унікальність та місійність «младшей столицы». Втім, текстуалізація імперської величі у Александра Пушкіна набуває яскраво пафосного оприсутнення Петербурга як нового «центру світу», до котрого «корабли / Толпой со всех концов земли / К богаттым пристаням стремятся /.../» [6, 10]. Тарас Шевченко ж наголошує на інфернальності цього місця, що несе лише поневолення усьому світу.

Важливе значення у поемі «Сон» відіграє й осмислення воєнної сили імперії. Так, у «Мідному вершнику» Александра Пушкіна оспівування мілітаризму займає чільне місце. Власне Петербург інтерпретується як «военная столица» із особливою топографічною сакралізацією:

Потешных Марсовых полей,
Пехотных ратей и коней
Однообразную красоту,
В их стойно зыблемом строю
Лоскутья сих знамен победных,
Сиянье шапок этих медных,
На сквозь простреленных в бою [6, 11].

А відтак виразна мілітарність імперського центру окреслює загальну ментальну спрямованість на експансивну діяльність як потвердження метропольної величі. У текстах Тараса Шевченка проектується обернена версія осмислення російського мілітаризму, котрий маркується в негативній семантичній проекції і постає втіленням колоніальної ідентичності Росії. У «Сні» військова справа позбавлена будь-якої глорифікації, навпаки, це стан несвободи, у котрій людина потрапляє через муштру та насилля: «Замоштрували москалі; / Нагодовані, обуті / І кайданами окуті, / Моштруються...» [10, 272].

Загалом концепція поеми демонструє широкий інтертекстуальний діалог із знаковим творами метропольного та контрдискурсивного наративів осмислення «петербурзького» тексту. Стратегія «Сну» Шевченка передбачає деконструювання літературного імперського привласнення геокультурного простору «периферії». Гротескна антиномічна модель «рай»/«пекло» дозволяє виразити чітко антиколоніальне репрезентування національного (українського) та колоніального (російського) досвідів.

Джерела:

1. Барабаш Ю. Сон імперської ночі. Ще одна спроба прочитання поеми-комедії Т. Шевченка «Сон» / Ю. Барабаш // Кур'єр Кривбасу. – 2005. – № 183 (лютий).
2. Грушевський М. Історія України-Руси: В 11 т., 12 кн. / М. Грушевський ; редкол. П. Сохань [та ін.]. – К. : Наукова думка, 1991. – Т. 1. – 736 с.
3. Дзюба І. Тарас Шевченко. Життя і творчість / І. Дзюба. – К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2008. – 718 с.
4. Єнзен А. Тарас Шевченко. Життя українського поета. Літературна студія / А. Єнзен ; перек. з нім І. Мандюк. – Перемишль, 1921. – 106 с.
5. Забужко О. Шевченків міф України. Спроба філософського аналізу / О. Забужко. – 4-те вид. – К. : Факт, 2009. – 148 с. – (Серія «Висока полиця»).
6. Пушкин А. Медный всадник / А. Пушкин. – Ленинград : «Наука», 1978. – 288 с.
7. Смаль-Стоцький С. Шевченко : інтерпретації / С. Смаль-Стоцький. – Нью-Йорк – Париж – Торонто, 1965. – 239 с.
8. Франко І. Темне царство / І. Франко // Франко І. Зібрання творів: У 50 т. – К. : «Наукова думка», 1980. – Т. 26. – С. 131-152.
9. Хомяков А. Стихотворения / Алексей Хомяков. – М., 1888. – 160 с.
10. Шевченко Т. Сон / Т. Шевченко // Шевченко Т. Г. Повне зібрання творів : У 12 т. / Редкол : М. Жулинський [та ін.]. – К. : Наукова думка, 2001. – Т. 1. : Поезія 1837-1847 / Перед. слово І. Дзюби. М. Жулинського. – С. 265-278.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. *Рецептивні моделі творчості Тараса Шевченка*

Захарчук Ірина. Шевченкіана Марієтти Шагінян.....	7
Крупка Мирослава. Проза Тараса Шевченка в системі критичних інтерпретацій.....	15
Кир'янчук Богдан. Герменевтичні підходи Івана Франка в дослідженні творчості Тараса Шевченка.....	21
Хомеча Наталія. «...А слава – заповідь моя»: Тарас Шевченко у рецепції письменників перших та останніх десятиліть ХХ століття.....	29

РОЗДІЛ II. *Питання поетики творів Тараса Шевченка*

Поліщук Ярослав. Іронія і пафос: останні поезії Тараса Шевченка.....	48
Тхорук Раїса. Пророча риторика Шевченкового послання «І мертвим, і живим...».....	57
Хмель Віра. Семантичний код «відьми» в однойменній поемі Шевченка.....	67
Кирильчук Олександр. «Сон» («У всякого своя доля») Тараса Шевченка у проекції постколоніального прочитання.....	73
Антипчук Надія. Пророцтво у творчості Тараса Шевченка.....	81

РОЗДІЛ III. *Довкола Тараса Шевченка: стратегії літературної традиції*

Бестюк Ірина. Міф і антиміф російсько-народної гармошки в українській літературі періоду національного відродження: від «Капитанши» (1855) Тараса Шевченка до «Гармонії» (1933) Григорія Косинки.....	87
Криловець Наталія. Образ України в творчості Тараса Шевченка та поезії шістдесятників.....	97
Іванова (Дмитрук) Ольга. Ідеї Кирило-Мефодіївського братства як основа національної ідентичності героя оповідання «Молодість Савича» Юрія Косача.....	106
Кир'янчук Ігор. Контекст духовності у творчості Тараса Шевченка та Михайла Ореста.....	111
Миронюк Інна. Світ віруючої людини в поетичній творчості Тараса Шевченка та Богдана Бойчука.....	117
Усач Наталія. Образ жінки-матері в поемі Тараса Шевченка «Марія» та однойменній повісті Уласа Самчука.....	126

РОЗДІЛ IV. *Дидактичні парадигми творчості Тараса Шевченка*

Романишина Наталія. Методика вивчення епічних літературних творів із жанровою структурою фольклорних (на прикладі переказів Олени Пчілки про Тараса Шевченка).....	132
Полюхович Любов. Аксіологічне наповнення методичної спадщини Бориса Степанишина.....	139
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	151

Наукове видання

*Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету*

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ.
ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО**

Випуск XX

Упорядкування
та наукове редагування
*Олександр КИРИЛЬЧУК
Мирослава КРУПКА*

Комп'ютерна верстка та макет
Микола ВОЙТОВИЧ

Відповідальний за випуск
Олександр КИРИЛЬЧУК

Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету: Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство. – Вип. XX / Ред. кол. О. Кирильчук та ін. – Рівне : РДГУ, 2014. – 153 с.

**ББК 83
Л 43
8**

Підписано до друку 11.03.2014 р.
Формат 60x84. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman Cyr.
Умови, друк. арк. 8,7. Наклад 300 прим. Зам. № 23.

Видавничі роботи:
кафедра української літератури
Рівненського державного гуманітарного університету
33001, м. Рівне, вул. Остафова, 37, каб. 407.

Друкарські роботи:
СПД Войтович М.А.
33001, Рівне, вул. Петра Могили, 28
тел (0362) 63-18-56
Свідоцтво про держреєстрацію:
Серія ВОО № 824666 від 17.07.2003 р.